

диторами – запорука стабільності, стійкості і розвитку кожного підприємства. Напрямом подальших досліджень може бути розробка методів удосконалення гармонізації обліку дебіторської та кредиторської заборгованостей згідно чинного законодавства.

Список літератури:

1. Гавриленко В.А. Проблеми оподаткування прибутку в умовах нового Податкового кодексу України // Гавриленко В.А. Наукові праці ДонНТУ. Серія:економічна. – 2011. – № 39-1 – С. 128–134.
2. Дефлиз Ф.Л. Аудит Монтгомери / Ф.Л. Дефлиз, Г.Р. Дженик, В.М. Рейли и др. – М. : Аудит ЮНИТИ, 1997. – 542 с.
3. Кондукова Е.В. Аналітичні аспекти податкового дослідження стану розрахунків з контрагентами // Кондутова Е.В., Лісовий А.В. Сталий розвиток економіки. – 2010. – № 3. – С. 285–290.
4. Податковий кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – ст. 14.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» ЗАТВЕРДЖЕНО наказом Міністерства фінансів України від 8 жовтня 1999 р. № 237
6. Савченко В.Я. Аудит: Навч. посібник. Савченко В.Я. – К. : КНЕУ, 2002. – 322 с.
7. Хендріксон Є.С. Теорія бухгалтерського обліку [Текст] / Є.С. Хендріксон, М.Ф. Ван Брен. – М. : Фінанси і статистика. – 2009. – 576 с.

Югас Э. Ф.

Кешеля А. В.

Ужгородский национальный университет

УЧЕТ И КОНТРОЛЬ РАСЧЕТОВ С ДЕБИТОРАМИ И КРЕДИТОРАМИ

Резюме

В научной статье предоставляется обширное рассмотрение понятий «дебитор» и «кредитор» как неотъемлемой части финансово-экономической деятельности любого предприятия или организации. Глубоко исследуются отдельные аспекты учета и контроля дебиторской и кредиторской задолженностей как составляющих современной рыночной экономики. Изучение этих аспектов является важным элементом ведения успешного бизнеса. Также исследуется процесс ведения расчетов предприятий с их поставщиками и должниками как основы обеспечения стабильной деятельности любого субъекта хозяйствования.

Ключевые слова: учет, контроль, расчеты, дебиторская задолженность, кредиторская задолженность.

Juhas E. F.

Keshelia A.V.

Uzhgorod National University

THE ACCOUNT AND CONTROL OF CALCULATIONS WITH DEBTORS AND CREDITORS

Summary

The article deals with the consideration of the concept of «debtor» and «creditor» as an integral part of the financial and economic activity of any enterprise or organization. It is deeply investigated separate aspects of account and control of receivables and payables, as components of a modern market economy. Studying of these aspects is an important element of conducting successful business. Also process of conducting calculations of the enterprises with their suppliers and debtors is investigated, as a basis of ensuring stable activity of any subject of managing.

Key words: accounting, control, calculations, account receivable, account payable.

УДК 336.279+347.736

Кравцова О. М.

Донецкий национальный университет экономики и торговли имени Михайла Туган-Барановського

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОЦЕДУРИ БАНКРУТСТВА

Досліджено проблеми інформаційного забезпечення облікового процесу на підприємствах у процедурі банкрутства. Показано, яким чином реорганізаційні та економічні заходи у санації та ліквідації відображаються в обліку підприємства-боржника та становлять основу для інформаційної системи процедури банкрутства. Доведено, що формування аналітичної системи обліку зобов'язань боржника у процедурі банкрутства сприяє максимальному задоволенню вимог кредиторів, дотриманню законності.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, банкрутство, облікова система, зобов'язання, вимоги кредиторів, реєстр, аналітичні рахунки, платоспроможність, банкрутство, грошові кошти, санація, ліквідація.

Постановка проблеми. Світова економічна криза погіршує стійкість економічної системи держави та її окремих суб'єктів господарювання, тому питання банкрутства у ринковій економі-

ці набуває особливої актуальності. У процедурах банкрутства часто відбуваються реорганізаційні процеси – зміна форм власності підприємств, їх організаційно-правової форми, масштабів діяль-

ності, іноді – ліквідація суб'єктів підприємницької діяльності. Ефективне управління процедурою банкрутства значною мірою залежить від надійності інформаційного забезпечення, основу якого на рівні суб'єктів господарювання складають дані обліку. Впровадження контрольно-аналітичної системи, забезпеченої релевантною інформацією, сприяє досягненню цілей процедури банкрутства щодо оптимізації витрат у практиці суб'єктів господарювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення проблем інформаційного забезпечення облікового процесу на підприємствах та, зокрема, у процедури банкрутства, присвячено праці багатьох науковців. На думку Р.В. Прокопенко та Б.П. Дзюби система інформаційного забезпечення дозволяє підвищити ефективність функціонування українських підприємств, проте об'єктом їх дослідження є оперативне податкове планування [1]. Процес банкрутства пов'язаний з проведенням операцій, що носять економічний характер, а саме економічний і фінансовий аналіз, ведення бухгалтерського обліку, аудиту. Специфіку цих операцій майже не відображено у вітчизняному законодавстві, недостатньо розроблено у теоретичних роботах, які присвячено інституту банкрутства. Н.В. Сухолитка працює над удосконаленням обліку й аудиту припинення діяльності юридичної особи в сучасних умовах господарювання, І.М. Вигівська розглядає облікові процеси в умовах ризику, спрямованих на мінімізацію негативних наслідків ризиків та ефективне управління діяльністю суб'єкта господарювання [2; 3]. І.Я. Назарова у процесі дослідження питання оцінки, обліку та розкриття інформації стосовно проведення реорганізації дійшла висновку, що на всіх етапах проведення реорганізації виникає потреба у додатковій специфічній інформації, що є невластивою для звичайної операційної діяльності [4]. Розробки І.Я. Назарової щодо удосконалення форми та змісту об'єднувального, розподільчого і трансформаційного балансів при об'єднанні, поділі чи перетворенні суб'єктів можна безпосередньо застосувати у процедурі санації при банкрутстві. М.Д. Корінько пропонує модель прийняття управлінських рішень за результатами контролю та аналізу диверсифікаційних процесів, зауважуючи на тому, що виконання контрольно-аналітичною системою диверсифікації діяльності суб'єктів господарювання притаманних їй функцій забезпечується лише завдяки організації інформаційної підсистеми, спеціально створеної для формування даних з використанням показників фінансового, управлінського та статистичного обліку [5]. О.М. Галенко, Г.В. Булкот досліджують окремі обліково-аналітичні аспекти банкрутства на підприємстві [6; 7]. Російські вчені О.І. Балалова, І.В. Кальницька займаються удосконаленням теоретичних і методологічних підходів до створення обліково-аналітичної концепції інтегрованого обліку і контролю як методичного забезпечення управління діяльністю в організаціях [8; 9]. Усі науковці дотримуються єдиної думки щодо необхідності використання отриманої інформації, по-перше, у цілях прийняття ефективних управлінських рішень антикризового характеру, по-друге, для організації контролю за використанням активів боржника, по-третє, для формування звітності по процедурі – перед конкурсними і поточними кредиторами, уповноваженими державними органами, які контролюють, регулюють та аналізують процеси банкрутства, господарським судом та ін-

шими організаціями, які контролюють дотримання законності у процедурі.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Теоретичні обґрунтування та методологічні підходи до організації цілісної системи обліку і внутрішнього контролю діяльності підприємств в умовах банкрутства ще не сформовані. Це спричиняє втрату потенційних можливостей використання інформаційного забезпечення для поліпшення практики управління процесами банкрутства. Правові засади відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом постійно удосконалюються. Процеси систематизації обліково-аналітичної інформації у процедурах банкрутства мають переглядатися і удосконалюватися відповідно до законодавчих змін.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є показати, яким чином реорганізаційні та економічні заходи у процедурах банкрутства відображаються в обліку підприємства-боржника та становлять основу для інформаційної системи процедури банкрутства.

Виклад основного матеріалу. Інформаційні потоки, структуровані для управлінських потреб, відповідно до поставлених цілей забезпечують надходження, обробку та спрямування релевантних даних в управлінні процесом відновлення платоспроможності або ліквідації на підприємстві. Доведемо це.

Відновлення платоспроможності боржника у банкрутстві відбувається у межах запровадженої господарським судом процедури санації. Розглянемо, як можна налагодити інформаційне забезпечення на даному етапі. Передусім, під час проведення санації керуючий санацією зобов'язаний відкрити спеціальний рахунок для проведення санації та розрахунків з кредиторами для того, щоб відокремити грошові потоки у процедурі санації від грошових потоків операційної діяльності, яку підприємство не припиняє. В обліку згідно з планом рахунків це можна відобразити на спеціальному рахунку 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті», субрахунок «Санація».

Протягом трьох місяців з дня винесення ухвали про санацію боржника керуючий санацією зобов'язаний подати комітету кредиторів план санації боржника, який повинен містити перелік заходів, направлених на погашення заборгованостей перед кредиторами. Такими заходами можуть бути: реструктуризація підприємства; перепрофілювання виробництва; закриття нерентабельних виробництв; виконання зобов'язань боржника третіми особами; відстрочення та/або розстрочення платежів або прощення (списання) частини боргів; ліквідація дебіторської заборгованості; реструктуризація активів боржника; обмін вимог кредиторів на активи боржника та (або) його корпоративні права; продаж частини майна боржника; виконання зобов'язань боржника власником майна боржника; зобов'язання інвестора про погашення боргу боржника; одержання кредиту для виплати вихідної допомоги працівникам боржника, які звільняються згідно з планом санації тощо.

План санації є головним фінансово-розпорядчим документом, згідно з яким проводиться розподіл грошових потоків. Якщо підприємство має наміри погасити за рахунок кредиту не тільки зобов'язання за виплатою вихідної допомоги працівникам боржника, які звільняються, але й зобов'язання з нарахувань та утримань, які проводяться водночас з нарахуванням вищезазначених зобов'язань, то про це має бути обов'язково

зазначено у плані санації, інакше погашення зобов'язань перед фондами соціального страхування та по сплаті податку на доходи фізичних осіб буде неможливим. Бухгалтер під час виконання цих заходів повинен зареєструвати цю інформацію, тобто оформити відповідні бухгалтерські записи. Для конкретики операцій припустимо, що кредиторські вимоги у боржника виникли у ході операційної діяльності як кредиторська заборгованість за отримані товари, роботи, послуги.

Зобов'язання боржника, прийняті на виконання третіми особами, на підставі письмової угоди записуються:

Дебет 377 «Розрахунки з іншими дебіторами».

Кредит 719 «Інші доходи від операційної діяльності» або

Дебет 377 «Розрахунки з іншими дебіторами».

Кредит 746 «Інші доходи від звичайної діяльності».

Проведений залік заборгованостей відображається наступним чином:

Дебет 63 «Розрахунки за товари, роботи, послуги».

Кредит 377 «Розрахунки з іншими дебіторами».

Обмін вимог кредитора на активи боржника практично означає реалізацію цьому кредитору певного активу. При цьому відображається дохід від реалізації активу на суму, за якою актив продається на підставі проведеного аукціону:

Дебет 377 «Розрахунки з іншими дебіторами».

Кредит 71 «Інший операційний дохід».

Відображається податкове зобов'язання за податком на додану вартість:

Дебет 71 «Інший операційний дохід».

Кредит 641 «Розрахунки за податками».

Заліковуються дебіторська і кредиторська заборгованості на підставі акту заліку (на меншу суму):

Дебет 63 «Розрахунки за товари, роботи, послуги».

Кредит 377 «Розрахунки з іншими дебіторами».

Погашення вимог кредиторів за рахунок продажу майна означає, що на аукціоні продається майно боржника, потім отримані грошові кошти зараховуються на спеціальний рахунок боржника, з якого оплачується кредиторська заборгованість (у безготівковій формі).

Відображається дохід від реалізації активу за результатами аукціону:

Дебет 377 «Розрахунки з іншими дебіторами».

Кредит 71 «Інший операційний дохід».

Відображається податкове зобов'язання за податком на додану вартість:

Дебет 71 «Інший операційний дохід».

Кредит 641 «Розрахунки за податками».

Отримані грошові кошти від покупця:

Дебет 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті».

Кредит 377 «Розрахунки з іншими дебіторами».

Оплачується кредиторська заборгованість (зменшуються вимоги кредитора):

Дебет 63 «Розрахунки за товари, роботи, послуги».

Кредит 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті».

Наступний захід – згідно ст. 31 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» власник майна (орган, уповноважений управляти майном) боржника

протягом усієї процедури санації з метою припинення провадження у справі про банкрутство має право задовольнити всі вимоги конкурсних кредиторів, внесені до реєстру вимог кредиторів, або надати боржнику кошти, достатні для задоволення всіх вимог конкурсних кредиторів відповідно до реєстру вимог кредиторів, за винятком неустойки (штрафу, пені). До заяви про наміри власник має додати докази, що підтверджують наявність у заявника коштів, достатніх для погашення всіх вимог конкурсних кредиторів [10]. Отримання коштів від власника підприємства та спрямування їх на погашення вимог кредиторів означає, що власник фактично збільшує частку у власному капіталі підприємства-боржника.

Грошові кошти від власника зараховуються на санаційний рахунок:

Дебет 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті».

Кредит 425 «Інший додатковий капітал».

Відображається погашення заборгованості перед кредитором:

Дебет 63 «Розрахунки за товари, роботи, послуги».

Кредит 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті».

Для термінового розрахунку із звільненими працівниками (наприклад, при проведенні оптимізації чисельності) дозволяється боржнику отримати банківський кредит. Працівникам, які звільнюються, має виплачуватися повністю заборгованість по заробітній платі, компенсація за невикористану відпустку, вихідна допомога тощо, причому останні складові нараховуються на момент звільнення працівника. У результаті цього заходу знижується соціальна напруга на підприємстві, а значного покращення фінансового стану очікувати не слід, бо обслуговування кредиту призводить до виникнення додаткових фінансових витрат, тобто до накопичення поточних кредиторських вимог.

Отримання короткострокового кредиту показується наступним чином:

Дебет 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті».

Кредит 601 «Короткострокові кредити банку».

Нараховується вихідна допомога, компенсація за невикористану відпустку звільненим працівникам:

Дебет «Витрати» – за видами витрат.

Кредит 66 «Розрахунки за виплатами працівникам».

На суму нарахованих виплат нараховується єдиний соціальний внесок:

Дебет «Витрати» – за видами витрат.

Кредит 65 «Розрахунки за страхуванням».

Відображено погашення заборгованості перед працівниками та по єдиному соціальному внеску:

Дебет 66 «Розрахунки за виплатами працівникам».

Дебет 65 «Розрахунки за страхуванням».

Кредит 313 «Інші рахунки в банку в національній валюті».

Слід зауважити, що утримання податку на доходи фізичних осіб, єдиного соціального внеску та інших обов'язкових платежів із нарахованих виплат працівникам проводиться у загальному порядку.

Операції, пов'язані із отриманням та використанням грошових коштів у результаті санаційних заходів, повинні відображатися на спеціальному рахунку для проведення санації. Для зручності

ведення розрахунків на цій процедурі було рекомендовано відкрити аналітичний рахунок 313/«Санація». Враховуючи те, що під час санації підприємство може мати велику кількість операцій по цьому рахунку, за ним ведуть спеціальну відомість аналітичного обліку за надходженням грошових коштів на цей рахунок та їх витрачанням. Така відомість виконує функцію накопичення інформації для звіту керуючого санацією за напрямом «звіт про рух грошових коштів». Виходячи з того, що більшість операцій у процедурі санації мають розрахунковий характер, підтверджуючим документом, на основі якого формується даний звіт, буде виписка банку. Усі дані з виписок банку накопичуються в аналітичній відомості, що набагато спрощує нагляд за проведенням розрахунків з кредиторами для керуючого санацією та інших користувачів інформації.

Для чіткого уявлення про ступінь задоволення вимог кредиторів, полегшення контролю з боку комітету кредиторів доречно вести аналітичний реєстр вимог кредиторів, який забезпечить спадкоємність бухгалтерського обліку до і після початку провадження справи про банкрутство. Рекомендовано запровадити аналітичні рахунки за кожним видом кредиторської заборгованості та за кожною чергою кредиторів окремо. По розрахунках з бюджетом у частині зобов'язань, які виникли до процедури банкрутства, аналітичні рахунки можуть бути відкриті по видах бюджетів і позабюджетних фондів, оскільки кредитором виступає відповідний бюджет, а не податок. По розрахунках з бюджетом, що виникає в ході банкрутства підприємства, варто вести аналітичні рахунки по кожному податку. При оформленні платіжних документів, пов'язаних з погашенням кредиторської заборгованості (відомості на виплату зарплати, платіжні доручення, договори), потрібно чітко зазначати характер виплати.

У санації боржник продовжує вести основну діяльність. Рух грошових коштів по основній діяльності має відображатися в окремих відомостях за окремими первинними документами. Це не тільки полегшує складання звітів керуючого санацією, але й дозволяє дотримуватися принципу неутрачання у виробничу діяльність підприємства.

Особливості інформаційного забезпечення у процедурі ліквідації при банкрутстві боржника – наступні. Якщо за обліковими даними, які використовуються при фінансовому аналізі підприємства, видно, що боржник не має шансів на відновлення платоспроможності, а інвестор не заявлений, господарським судом боржник визнається банкрутом і приймається рішення про його ліквідацію. Таке рішення має певні наслідки. По-перше, підприємницька діяльність банкрута завершується закінченням технологічного циклу з виготовлення продукції у разі можливості її продажу. Отже, необхідність у використанні декількох банківських рахунків відпадає. Банкрут залишає один рахунок у банку – так званий «ліквідаційний», решту рахунків закриває. З облікової точки зору такий захід значно спрощує збір інформації про рух грошових коштів у процедурі ліквідації. По-друге, строк виконання всіх грошових зобов'язань банкрута та зобов'язань щодо сплати страхових внесків на загальнообов'язкове пенсійне страхування та інші види загальнообов'язкового соціального страхування, податків і зборів вважається таким, що настав. По-третє, припиняється нарахування неустойки, відсотків та інших економічних санкцій по всіх видах заборгованості. У банкрута не

виникає жодних додаткових зобов'язань (у тому числі зі сплати податків і зборів (обов'язкових платежів)), крім витрат, безпосередньо пов'язаних із здійсненням ліквідаційної процедури. Це означає, що дані по кредиторській заборгованості зводяться у єдиний реєстр поточних зобов'язань, який буде поповнюватися новими зобов'язаннями, пов'язаними із здійсненням ліквідаційної процедури, та зменшуватися на суму виконаних зобов'язань.

Отже, відразу з початком процедури ліквідації підприємство зіштовхується з необхідністю складання нового реєстру вимог кредиторів для цілей обліку та контролю з боку комітету кредиторів за задоволенням вимог згідно черговості, яка вказана в ст. 45 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом». Оновлений реєстр вимог кредиторів повинен включати до себе капіталізовані платежі та витрати, пов'язані з провадженням у справі про банкрутство, які були нараховані під час проведення конкурсного виробництва, але не були сплачені.

Розглянемо зміст капіталізованих платежів. З метою захисту та забезпечення постійного та своєчасного надання соціальних виплат та послуг потерпілим, що травмувалися (захворіли) на підприємстві, відносно якого порушена процедура банкрутства, проводиться капіталізація платежів. Згідно зі ст. 46 Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» фінансування Фонду соціального страхування від нещасних випадків здійснюється, в тому числі, за рахунок капіталізованих платежів, що надійшли у випадках ліквідації страховальників [11]. Відповідно до п. 2 ч. 1 Порядку капіталізації платежів для задоволення вимог, що виникли із зобов'язань суб'єкта підприємницької діяльності – банкрута перед громадянами внаслідок заподіяння шкоди їх життю і здоров'ю, капіталізація платежів здійснюється щодо кожної особи з урахованням заборгованості за попередні роки та необхідності виплати майбутніх платежів. Під час розрахунку сум цих платежів враховується заробітна плата потерпілого, відсоток втрати професійної працездатності, витрати по догляду за потерпілим, на реабілітацію, протезування, придбання транспортних засобів та види соціальної допомоги відповідно до медичного висновку, необхідність сплати одноразової допомоги у зв'язку з травмою або професійним захворюванням, які можуть призвести до смерті потерпілого, інших передбачених виплат.

Капіталізовані суми за розрахунком іноді сягають декількох мільйонів гривень і включаються до другої черги вимог кредиторів, нарівні із заборгованістю по заробітній платі. Відповідно до ст. 45 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» у другу чергу задовольняються «вимоги із зобов'язань, що виникли внаслідок заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян, шляхом капіталізації у ліквідаційній процедурі відповідних платежів, у тому числі до Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України за громадян, які застраховані в цьому фонді, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, зобов'язань із сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страху-

вання та інше соціальне страхування, крім вимог, задоволених позачергово, з повернення невикористаних коштів Фонду соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, а також вимоги громадян – довіритель (вкладників) довірчих товариств або інших суб'єктів підприємницької діяльності, які залучали майно (кошти) довіритель (вкладників)» [10]. Підприємство-банкрут за даними Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань збільшує кредиторську заборгованість на загальну суму капіталізованих платежів, включаючи суму до реєстру:

Дебет 949 «Інші витрати операційної діяльності».

Кредит 656 «Розрахунки з ФССНВ».

Що стосується накопичення інформації про витрати, пов'язані із проведенням процедури ліквідації, то слід зазначити, що граничний розмір таких витрат визначається кошторисом, який затверджується зборами кредиторів, але комунальні послуги, виплату вихідної допомоги й компенсацій працівникам не можна визначені у фіксованій сумі заздалегідь.

Для контролю виконання кошторису витрат велике значення має організація аналітичного обліку, який варто вести в розрізі статей, зазначених у кошторисі. Кошторис витрат можна скласти за напрямками, передбаченими п. 1 ст. 45 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», а саме: витрати на оплату судового збору; витрати кредиторів на проведення аудиту, якщо аудит проводився за рішенням господарського суду за рахунок їхніх коштів; витрати заявника на публікацію оголошення про порушення справи про банкрутство, введення процедури санації, визнання боржника банкрутом; витрати на публікацію в офіційних друкованих органах інформації про порядок продажу майна банкрута; витрати на публікацію в засобах масової інформації про поновлення провадження у справі про банкрутство у зв'язку з визнанням мирової угоди недійсною; вимоги щодо виплати основної грошової винагороди арбітражному керуючому; вимоги щодо відшкодування витрат арбітражного керуючого, пов'язаних з виконанням ним повноважень розпорядника майна, керуючого санацією боржника або ліквідатора банкрута; витрати арбітражного керуючого, пов'язані з утриманням і збереженням майнових активів банкрута [9].

Напрямок «витрати арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), пов'язані з утриманням і збереженням майнових активів банкрута» Законом України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом», не розшифровується. Враховуючи практику арбітражного управління, можна рекомендувати наступні складові:

витрати на утримання приміщення, у якому розташована ліквідаційна комісія (комунальні платежі, оренда);

витрати на утримання майна боржника власними силами (слід затвердити чисельність працівників, зайнятих охороною, та їх оплату) або підрядною організацією, що має відповідну ліцензію;

витрати з передпродажної підготовки майна (послуги суб'єкта оціночної діяльності з проведення оцінки активів, складські витрати);

витрати на утримання (комунальні послуги, охорона) об'єктів соціально-комунальної сфери, які можуть обліковуватися на балансі банкрута

(житлові будинки, дитячі дошкільні установи й інші об'єкти інфраструктури, життєво-важливі для даного регіону) та які до їх передачі у комунальну власність мають обслуговуватися банкрутом за власний кошт;

витрати на оплату послуг державних органів по реєстрації нерухомості, транспортних засобів, депозитарію тощо;

витрати на придбання канцелярських товарів, оплату послуг зв'язку, витрати на службові відраджень тощо.

Доречно присвоїти відповідним напрямкам витрат коди, які й вказувати на первинних документах, що підтверджують виникнення певного виду витрат. Групування за кодами має спростити наступне накопичення облікової інформації, дозволяє порівняти плановий кошторис із його фактичним виконанням, у деякій мірі оцінити ефективність процедури.

Перед тим, як розпочинати заходи щодо погашення вимог кредиторів, вважається доцільним привести аналітичні рахунки, які були відкриті при проведенні процедури розпорядження майном, у відповідність з новою черговістю. Аналітичний облік зобов'язань повинен відповідати вимогам цієї черговості та чітко вказувати на конкретного кредитора. Аналітичний рахунок може мати вигляд «бххх/х/назва кредитора», де перші дві цифри – назва рахунку згідно з планом рахунків бухгалтерського обліку; третя – назва субрахунку згідно з планом рахунків бухгалтерського обліку; четверта – спеціально відкритий субрахунок (поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями згідно з реєстром); п'ята цифра – спеціально відкритий аналітичний субрахунок, що вказує на чергу задоволення зобов'язання; назва кредитора – назва підприємства кредитора, який належить до вказаної черги.

Виходячи з того, що банкрут може мати значну кількість кредиторів, вимоги яких повинні бути погашеними під час проведення процедури ліквідації, підприємству потрібно вести аналітичний облік задоволення вимог окремо по кожній черзі у відомостях аналітичного обліку. Для узагальнення і наглядного представлення інформації про задоволення вимог кредиторів і про операції з погашення зобов'язань, суми слід переносити до групувальної відомості.

Таблиця 1

Групувальна відомість задоволення вимог кредиторів у процедурі ліквідації

Черга задоволення	Сума вимог загалом по черзі, грн	Сума погашених вимог загалом по черзі, грн (підстава)	Різниця, яка підлягає списанню, грн (підстава)
I Черга			
II Черга			
III Черга			
IV Черга			
V Черга			
VI Черга			
Разом			

Вимоги кожної наступної черги задовольняються у міру надходження на рахунок коштів від продажу майна банкрута після повного задоволення вимог попередньої черги. Якщо коштів, одержаних від продажу майна банкрута, недостатньо для повного задоволення всіх вимог однієї черги, вимоги задовольняються пропорційно сумі вимог,

що належить кожному кредиторів однієї черги. У разі відмови кредитора від задоволення визнаної в установленому порядку вимоги ліквідатор не враховує суму грошових вимог цього кредитора. Вимоги, не задоволені за недостатністю майна, вважаються погашеними [10]. Списання непогашених вимог кредиторів:

Дебет «Вимоги кредиторів».

Кредит 717 «Дохід від списання безнадійної кредиторської заборгованості».

Облікові дані табл. 1 повністю ілюструють наведені правові норми: вказано суму вимог, які підлягають задоволенню, суму задоволених вимог та суму незадоволених вимог, які будуть визнані безнадійними та списуються наприкінці процедури ліквідації. Даний документ надає конструктивну інформацію також для складання ліквідаційного балансу та щомісячних звітів арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора), які він має надавати відповідно Ліцензійних умов провадження господарської діяльності арбітражних керуючих.

Інформаційне забезпечення у процедурі банкрутства виконує основну функцію – складання фінансової звітності. ст. 8 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» встановлює, що бухгалтерський облік на підприємстві ведеться безперервно з дня реєстрації підприємства до його ліквідації [12]. Відповідальність за організацію бухгалтерського обліку та забезпечення фіксування фактів здійснення всіх господарських операцій у первинних документах, збереження оброблених документів, регістрів і звітності протягом встановленого терміну, але не менше трьох років, несе власник (власник) або уповноважений орган (посада особа), який здійснює керівництво підприємством відповідно до законодавства та установчих документів. Щодо суб'єктів, які організують ведення обліку і подання звітності підприємства, яке перебуває в лік-

відації, то саме ліквідатор з дня свого призначення, зокрема, виконує повноваження керівника (органів управління) банкрута [10]. Саме ліквідатор поряд з безпосередніми його повноваженнями щодо забезпечення проведення передбачених законодавством про банкрутство заходів у процедурі ліквідації підприємства, зобов'язаний здійснювати повноваження керівника в частині організації і ведення бухгалтерського обліку і подання фінансової звітності.

Висновки і пропозиції. Формування контрольно-аналітичної інформаційної системи сприяє досягненню цілей процедури банкрутства. Основним джерелом інформаційного забезпечення ведення процедури банкрутства є система обліку, аналізу та контролю господарських операцій з активами і зобов'язаннями боржника. Усі антикризові заходи, які застосовуються у процедурі санації боржника, знаходять адекватне відображення в системі його обліку та служать інформаційною базою для звітності керуючого санацією. У процедурі ліквідації банкрута основними обліковими операціями є операції по відчуженню майна банкрута, надходження грошових коштів від реалізації та їх спрямування на погашення вимог кредиторів. Запропонована інформаційна система аналітичного обліку зобов'язань боржника у процедурі банкрутства, розроблений реєстр обліку вимог кредиторів за їх черговістю сприятиме максимальному задоволенню вимог кредиторів, дотриманню законності, а також дозволить здійснювати контроль за цільовим використанням отриманих грошових коштів та накопичувати облікову інформацію для звітування у процедурі банкрутства. Це підвищить ефективність процедур банкрутства підприємств в Україні, що зумовлює напрямок подальших досліджень. Отримані результати можуть бути використані при розробці облікової політики підприємств-банкрутів різних форм власності, при складанні ліквідаційного балансу і звітів арбітражного керуючого.

Список літератури:

1. Прокопенко Р.В., Дзюба Б.П. Информационное обеспечение оперативного налогового планирования на предприятиях / Р.В. Прокопенко, Б.П. Дзюба // Экономика промышленности. – 2012. – № 3-4. – С. 87–91.
2. Сухолитка Н.В. Облік і аудит припинення діяльності юридичної особи. Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.09 / Н.В. Сухолитка, ДВНЗ «Київський національний торговельно-економічний університет». – Київ, 2008. – 23 с.
3. Вигівська І.М. Бухгалтерський облік діяльності підприємств в умовах ризику: організація та методика : Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.09 / І.М. Вигівська; ДВНЗ «Житомирський державний технологічний університет». – Житомир, 2010. – 23 с.
4. Назарова І.Я. Облік та розкриття інформації в умовах реорганізації підприємств : Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.09 / І.Я. Назарова, ДВНЗ «Тернопільський національний економічний університет». – Тернопіль, 2009. – 22 с.
5. Корінько М.Д. Контроль та аналіз діяльності суб'єктів господарювання в умовах її диверсифікації: теорія, методологія, організація : Автореф. дис. докт. екон. наук: 08.00.09 / М.Д. Корінько, Державна академія статистики, обліку та аудиту Держкомстату України. – Київ, 2008. – 38 с.
6. Галенко О.М. Обліково-аналітичні аспекти банкрутства підприємств України: [монографія] / Галенко О.М. – К. : КНЕУ, 2008. – 264 с.
7. Булкот Г.В. Облік і аналіз процесів ліквідації та санації підприємств України на стадії банкрутства : Автореф. дис. канд. екон. наук: 08.00.09 / Г.В. Булкот; ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана». – Київ, 2007. – 20 с.
8. Балалова Е.И. Методология интегрированного статистического учета и бухгалтерского контроля в системе управления : Автореф. дис. докт. екон. наук: 08.00.12 / Е.И. Балалова, ГОУ ВПО «Марийский государственный технический университет». – Йошкар-Ола, 2009. – 40 с.
9. Кальницкая И.В. Учетно-аналитическая концепция интегрированной информационной системы для целей управления организацией: теория и методология : Автореф. дис. докт. екон. наук: 08.00.12 / И.В. Кальницкая, ГОУ ВПО «Омский государственный университет им. Ф.М. Достоевского». – Екатеринбург, 2011. – 41 с.
10. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14.05.1992 р. № 2343-ХІІ: за станом на 11.08.2013 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>.
11. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності: Закон України від 23.09.1999 р. № 1105-ХІV за станом на 17.10.2013 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>.
12. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-ХІV за станом на 01.01.2014 р. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.

Кравцова Е. М.

Донецкий национальный университет экономики и торговли имени Михаила Туган-Барановского

ИНФОРМАЦИОННОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ ПРОЦЕДУРЫ БАНКРОТСТВА**Резюме**

Исследованы проблемы информационного обеспечения учетного процесса на предприятиях в процедуре банкротства. Показано, каким образом реорганизационные и экономические мероприятия при санации и ликвидации отражаются в учете предприятия-должника и составляют основу для информационной системы процедуры банкротства. Доказано, что формирование аналитической системы учета обязательств должника в процедуре банкротства способствует максимальному удовлетворению требований кредиторов, соблюдению законности.

Ключевые слова: информационное обеспечение, банкротство, учетная система, обязательства, требования кредиторов, реестр, аналитические счета, платежеспособность, банкротство, денежные средства, санация, ликвидация.

Kravtsova E. M.

Donetsk National University of Economics and Trade Mykhailo Tugan-Baranovsky

INFORMATION SUPPORT OF BANKRUPTCY PROCEDURE**Summary**

In the article there have been researched the information provision of the accounting process at the enterprises being under the bankruptcy procedure. All the anti-crisis measures used under the procedure of the debtor's reorganization, are adequately reflected in its accounting system and considered to be the information base for the reports of the trustee in reorganization. It has been proved that generation of the analytical accounting system of the debtor in bankruptcy helps to maximize the satisfaction of creditors' claims, and to be on the Rule of Law.

Key words: information provision, bankruptcy, accounting system, liabilities, creditors' claims, register, analytical accounts, solvency, cash, reorganization, liquidation.

УДК 657:006.32(477)

Кузина Р. В.

Одесский национальный экономический университет

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ПЕРЕХОДА НА МСФО В УКРАИНЕ

Рассмотрены этапы развития бухгалтерского учета в Украине, выделены институциональные аспекты внедрения международных стандартов финансовой отчетности в отечественную практику учета.

Ключевые слова: международные стандарты финансовой отчетности, конвергенция, институциональные аспекты, бухгалтерский учет в Украине, Положения (стандарты) бухгалтерского учета.

Постановка проблемы. По состоянию на январь 2013 года более 120 стран требуют или разрешают применение МСФО. В Украине процесс конвергенции осуществлялся путем принятия национальных стандартов бухгалтерского учета, которые в целом близки к международным стандартам. Для компаний, которые листингуют свои акции на биржах, предусмотрено прямое использование МСФО для составления финансовой отчетности. Также такие правила предусмотрены для банков, страховых компаний, ломбардов и других организаций общественного значения. В нашей работе особое внимание уделяется реформам бухгалтерского учета и аудита, укреплению и построению институционального потенциала. Актуально в данном контексте исследование основных этапов развития нормативно правового обеспечения внедрения международных стандартов финансовой отчетности, институциональных аспектов перехода на МСФО.

Анализ последних исследований и публикаций. Широкий спектр исследований по МСФО осуществляется зарубежными авторами: И.В. Аверчевым, О.А. Агеевой, Х. Ван Грюнинггом, Р.Г. Каспиной Е.П. Константиновой, Е.А. Мизиковским, Т.Ю. Дружиловской, В.Ф. Палием, Ю.И. Проскуровской,

О.В. Соловьевой, С.А. Умрихиным, В.Т. Чая, Л.З. Шнейдманом, Д. Твиди, п. Пактером и многими другими. В Украине исследования в области имплементации МСФО гораздо скромнее и ограничиваются несколькими авторами: С.Ф. Голов, Т.А. Каменская, С.Я. Зубилевич, Н.И. Бондар. Многие отечественные ученые принимали участие в дискуссиях, посвященных вектору развития бухгалтерского учета в Украине. Можно выделить работы следующих авторов: А.С. Бородкина, М.С. Пушкаря, М.В. Кужельного, Н.М. Пархоменко, Ф.Ф. Бутинеца и многих других.

Выделение нерешенных ранее частей общей проблемы. Несмотря на значительное количество исследований актуальными представляются исследования в контексте институционализации: типа правовой системы, существования и развития фондовой биржи, существования и развития профессии, образования, корпоративного управления, взаимосвязи бухгалтерского и налогового учета и многих других институциональных аспектов. Также нерешенным, по мнению автора, представляется вопрос по пути адаптации или конвергенции пошла Украина в процессе имплементации международных стандартов финансовой отчетности.